

TÁBLA LÓG A NYAKÁBAN

Ragyogó őszi napsütés volt. Alig érezhető szellő zörgette a száraz leveleket. A látóhatár felett füst szállt. Köröskörül mindenütt füst.

Füst és dörgés.

Agyúztak.

Az uton tank-tank után. Autó autót követett. Lassan, lépésben, mint a természet takarító ökrösszekerek. Az ökörnnyál vékony szála színesen lebbent, s megállapodott egy fekete paripán, amely a járda mellett álló villanyoszlophoz volt kötve. Büszkén ívelő nyakán remegtek a finom izomszálak. Hátán nyereg. Fényes, csillogó. Mellette méltó párja, a gazda. Nyakában pléhlap. Rajta: Tábori csendőr. Gallérján csillag. Ugy állt, mint lova. Gőgösen, biztosan, fiatalon. Nézte a parancsnokság előtt felsorakozott gyári népet.

Szörös bakancsukban topognak. Medve-testük óvatosan mozdult. Halkan beszéltek, csak egymás között:

— El kell menni, elhajtanak, mint a lovat.

Egy idősebb ember megkésétt. Hátán lengett a könnyű zsák, melynek sarkában kavics tartotta a kötelet.

A csendőr nézte és szólt:

— Miért késtél?

A ráncos arcú ránézett. Keserűen gondolt a tegezésre és alázatosan válaszolt:

— Messze lakom, a kéményen túl. Gyalog kellett jönni.

— Ne pofázz annyit. Allj a helyedre!

A nagykezű méltósággal válaszolt:

— Ne tegezzen engem! Én becsületes vagyok.

A csendőr megrántotta a lova szíját. A paripa felágaskodott és a kötelet rángatta. A pléhtábla könnyen lebbent, mikor arcon vágta, keményen. Biztosan. Avatott kézzel. Még a fegyveréhez sem nyúlt. Büszkén állt.

A vérző arcú is állt. Ránézett a lóra, s lehajtott fejjel beoldalgott a némán figyelő emberek közé.

*

A túldalalon karcsú, gömbölyűre nyírt lombú akácok törzséhez asszonyok voltak kötve.

Öreges és fiatalok, lehettek nyolcan. Halálosan sápadtak, szemük behunyva. Nehezen lélegzenek. Jobbszálon a csendőrrel átellenben csinos fiatal lány. Melle alatt van átkötve, s ez nagyon kiemeli formás testét. Hosszú haját arcába rázta, hogy ne lásson és ne lássák. Az ő nyakában is ott a tábla:

FOSZTOGATOK!

Egy vékony, nyúlánk fiatalember nézi őt. Fején csúcsos leventesapka. Kicsit büszke rá. Tegnap kapták. Holnap ők is mennek. Minden gimnazista megy, aki tizenhat éves elmúlt.

Sajnálta a lányt.

Igazságtalannak érezte ezt a büntetést. Hiszen a postás felesége is, meg a tanár úr is, meg az asztalos is hordta a tükröket, székeket, befőtteket.

Őket nem kötik ki?

Sóvárogva nézte a lányt, s még sokáig ott állt volna, ha nem jön az öreg hátizsákos.

A hirtelen támadt csendben csattanó pofon megijesztette. Valami rettenetes cslekedettől félt.

De semmi sem történt.

A vért letörölték. A férfi beállt a sorba. A csendőr rágyújtott. Az emberek tovább suttogtak, az asszonyok némán álltak.

Csak benne fonódott össze két kép: Apámnak ugyanolyan zsák volt a hátán

tegnap, mint ennek az embernek itt. Neki már tegnap el kellett mennie. Ugyan hol lehet most?

*

Anyja sóhajtozott. Reumás lábát mereven előrenyújtva ült a sámlin, s egy sovány tyúkot koppasztott. Az utolsót.

— Két napra elég, de mit eszünk utána?

A leforrázott toll kellemetlen szaga minden zugba beült.

Az ősz asszony nyögve leállt.

Az ajtóban Anti.

Sápadtan, izgatottan. Elmondja, hogy a csendőr igazolta őt. Meg azt, hogy a szomszédasszony ki van kötve a fához.

Az anyja csak nézett. Merev, látó szemmel csak előre, a jövőbe. Szinte remegett.

— Elviszik Antit is. Istenem! Még csak 16 éves múlt, de már kell nekik.

— S ha meghalna? Az apja is elment. Őt is elhajtják. Mint ökröket az uton. Németországba!

Könnyes lett a szeme:

— Istenem! Hol vagy? — És megölelte a fiát.

*

Az éj sötétjében rejtelmes vihar bújkált. Színes fényugarak cikáztak keresztül a fél égbolton. Halk repülőzúgás, majd őrjöngő gépfegyverropogás hallatszott. A ház felett halkan zúgott az erdő.

A vén fák alatt a ház végében gerendák támaszkodtak a levágott hegyoldalnak. Vastag gerendák. Erős gerendák. Tetőre lesznek, majd jövőre, ha hazajön az apa.

A vastag fák között pince húzódott.

Benne Anti.

Elbújt.

Elbújt, mint a vihar elől a csibe. Be az eresz alá, be az ól alá. Félt, mert villámlott a világ. Nagyon félt, mert látta a téren az akasztott embert. Nyakában tábla:

SZOKEVENY!

Anyja jött lopakodva a ház mellett.

Kerülte a holdfényes utat.

Szeme, mint a tolvajé.

Figyelt. Mindenki ellenség. Bárki elárulhatja. A fiáról van szó. Viszi neki az ennivalót. Kis lábas. Benne egy tyúkcomb, meg egy darab kenyér.

Viszi.

Figyel.

Óvatosan bebújna a gerendák mögé, de meg kell merevednie. Kétrét görnyedve mozdulatlanul figyel. A jobb szomszédban a tanár úrnál, lassan mozdul egy árnyék.

*

Két nap múlva, pirkadatkor zörögtek. Verték az ajtót.

— Erdősné! Erdősné! Jöjjön ki!

Ő aludt. Álmában a gerendák a helyükön voltak. Biztosan, nagyon biztosan tartották a tetőt. A házban meg a gyerek nevetgélt, az unokája. Göndör, barna fiú.

Felriadt.

Mozdulni sem mert. Minden ízében remegett. S mikor végre erőt vett magán, s megnyitotta az ajtót, elájult.

Az udvaron a tornác előtt gőgös egyenesen állt a csendőr, mellette az ő fia, Anti.

A tenispályát sűrű tömeg vette körül. Asszonyok, gyerekek. Sok gyerek, még a fa tetejére is jutott belőlük.

A pálya szélén német katonakonyha kéménye füstölgött. A kövér, fehérkötényes szakács a szabadon maradt négyszög felé fordult. — Értő, komoly arccal bámult.

Jöttek.

Elöl, hátul katonák. Két oldalt katonák. Köztük öt ember. Két idősebb, meg három fiatal.

Sápadtak.

Anti is sápadt.

Kezük hátra bilincselve.

A menet megállt, a katonák négyszögbe álltak. A kivégzőosztag is kiállt. Sápadt tisztcske olvasta az ítéletet:

„A magyar Szent Korona nevében . . .”

Anti nézte a rámeredő csöveket. Magasan vannak.

— El lehetne bújni alattuk. El lehetne bújni. El lehetne szaladni. Ugyan mi lett azzal a megkötözött lánnyal? . . . Alattuk el lehetne bújni . . .

*

A derűs, hűs levegőben fogni lehetett a napsugarat, amely színesen csillant, villant a csendőr pléhtábláján. Ott állt a lóva mellett.

Egyenesen. Gógósen.

Erdősné jött őszén, feketében. Balján kapa, jobbán kis locsolókanna. Az ő anyja is így ment a múlt háború végén.

Fel a domboldalba, fel a temetőbe. Ment. Roskadozott, de ment.

Az út ott vitt el a csendőr mellett. A kanna majdnem hozzáért a fényes csizmához.

A csendőr szögletes-katonásan félreállt.

Ragyogó őszi napsütés volt. Alig érezhető szellő zörgette a száraz leveleket. A látóhatár felett füst szállt. Köröskörül mindenütt füst.

Füst és dörgés.

Agyúztak.

Az uton tank, tank után. Autó, autót követett. Lassan, mint a termést takarító ökrösszekerek.

